

Regeringens proposition

1982/83: 55

om upphävande av beslutet om karensdagar, m. m.;

beslutad den 4 november 1982

Regeringen förelägger riksdagen vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för de åtgärder och de ändamål som framgår av föredragandenas hemställan.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

STEN ANDERSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framläggs förslag om att återställa värdesäkring av pensioner och andra basbeloppsanknutna förmåner. Vidare föreslås att beslutet om införande av karensdagar och andra försämringar i sjukförsäkringen upphävs, att tidigare beslutade försämringar av arbetslöshetsförsäkringen undanröjs och att beslutet om försämring av statens bidrag till den kommunala barnomsorgen upphävs.

Förslag om en höjning av mervärdeskatten och arbetmarknadsavgiften framläggs.

I fördelningspolitiskt syfte framläggs förslag om en höjning av subventionerna på baslivsmedel. Dessutom framläggs förslag till höjning av de allmänna barnbidragen och flerbarnstilläggen.

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringsammansammanträde
1982-11-04

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Petersson, S. Andersson, Rainer, Boström, Bodström, B. Andersson, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg

Föredragande: statsministern Palme och statsråden S. Andersson, Feldt, Hjelm-Wallén, Lundkvist, Leijon

Proposition om upphävande av beslutet om karensdagar, m. m.

Statsministern anför:

1 Återställande av den sociala tryggheten

Ansträngningarna att föra Sverige ur den ekonomiska krisen kommer ofrånkomligen att kräva uppoffringar av medborgarna. Utgångspunkten måste då vara att de bördor som blir nödvändiga för att trygga sysselsättningen och vårt lands ekonomiska oberoende skall bäras av alla grupper i samhället och fördelas efter bärkraft. Detta är en förutsättning för att politiken skall kunna ges den breda folkliga förankring som fordras för att krispolitiken skall kunna krönas med framgång.

Ett viktigt led i strävan att nå social rättvisa är att slå vakt om den sociala tryggheten. Det finns nu inte utrymme för nya kostnadskrävande reformer på det sociala området. Strävan måste därför i första hand vara att försvara de trygghetsreformer som börjat raseras under de senaste åren.

I en proposition bör regeringen nu framlägga förslag om

- att återställa värdesäkring av pensioner och andra basbeloppsanknuten förmåner,
- att avskaffa de nyligen beslutade karensdagarna och försämrade ersättningsnivåerna inom sjukpenningsförsäkringen,
- att undanröja försämringen av arbetslöshetsförsäkringen,
- att upphäva beslutet om en försämring av statens bidrag till den kommunala barnomsorgen i avvaktan på att ett nytt system hinner utarbetas.

Mot bakgrund av den mycket allvarliga statsfinansiella situationen är det

nödvändigt att utgiftsökningar åtföljs av motsvarande inkomstförstärkningar. Finansieringen bör i första hand ske genom en höjning av mervärdeskatten. Förbättringen av arbetslöshetsförsäkringen bör i sedvanlig ordning finansieras genom en höjning av avgifter till arbetsmarknadsfonden.

Barnfamiljerna har i många fall i dag en pressad ekonomisk situation. Genom en rättvis fördelningspolitik måste vi värna om att barn och ungdomar får växa upp under gynnsamma förhållanden. Olika insatser för att stödja barnfamiljerna är nödvändiga för att nå detta mål. All erfarenhet visar att framför allt familjer med flera barn behöver ett ökat stöd från samhällets sida. I det följande förordas därför en väsentlig ökning av stödet till flerbarnsfamiljerna. Höjningar av barnbidragen, studiebidragen, och livsmedelssubventionen utgör, tillsammans med det ökade stödet till den kommunala barnomsorgen och den redan beslutade höjningen av bostadsbidragen, väsentliga tillskott till barnfamiljernas ekonomi. Sammantaget tillförs barnfamiljerna genom dessa förslag ca 2 miljarder kr. under år 1983.

För att motverka mervärdeskattehöjningens effekter på matpriserna bör en höjning ske av subventionerna på baslivsmedel.

2 Förslagets statsfinansiella effekter

De åtgärder som föreslås i detta sammanhang leder till ökade utgifter för staten. Dessa utgifter faller till en del på statsbudgeten, medan andra redovisas under den del av socialförsäkringssektorn som finansieras genom socialavgifter från arbetsgivare och egenföretagare. Sålunda faller t.ex. merparten av kostnaderna för sjukförsäkringen på denna del av socialförsäkringssektorn, medan endast en mindre del berör statsbudgeten. De samlade utgifterna för staten på statsbudgeten och inom socialförsäkringssektorn är i korthet följande. Att återställa pensionernas värdesäkring m. m. medför en årlig utgiftsökning om 2,5 miljarder kr., medan återställandet av sjukpenningförmånerna och höjda barnbidrag och flerbarnstillägg ökar de årliga utgifterna med ca 1,8 miljarder kr. resp. ca 0,8 miljard kr. (inkl. höjningen av det s. k. förlängda barnbidraget och studiebidraget). Att bibehålla det nuvarande systemet för statligt stöd till barnomsorgen kan beräknas medföra ökade årliga utgifter om ca 0,6 miljard kr. jämfört med att genomföra riksdagens beslut från våren 1982 om en försämring. Slutligen medför återställandet av arbetslöshetsförsäkringen och de höjda livsmedelssubventionerna en höjning av den årliga utgiftsnivån med 1,5 miljarder kr. resp. 0,2 miljard kr. Sammantaget ökar med andra ord utgifterna på statsbudgeten och i socialförsäkringssektorn med ca 7,4 miljarder kr.

Som jag nyss sade bör dessa utgiftsökningar finansieras genom en höjning av mervärdeskatten och den s. k. arbetsmarknadsavgiften. Dessa åtgärder ökar den statliga sektorns årliga inkomster med ca 4,5 miljarder

kr. resp. ca 1,5 miljarder kr., dvs. sammantaget ca 6 miljarder kr. Till denna förstärkning av statsinkomsterna kommer de indirekta effekterna på statsbudgeten i form av ökade skatteinkomster, p.g.a. uppräknningen av pensioner, sjukersättning och ersättning vid arbetslöshet. Sammanlagt uppgår dessa till ca 1,1 miljard kr. De ökade utgifter som regeringen föreslår motsvaras sålunda av förslagen om höjda inkomster för staten.

Enligt min mening är en sådan ansvarsfull finansiering av de här föreslagna åtgärderna på det sociala området nödvändig.

Statsråden S. Andersson, Feldt, Hjelm-Wallén, Lundkvist och Leijon utvecklar härefter de närmare riktlinjerna för och utformningen av sina förslag till åtgärder. Dessa anföranden och förslag redovisas i underprotokollen för resp. social-, budget-, utbildnings-, jordbruks- och arbetsmarknadsdepartementen.

Statsministern avslutar:

3 Hemställan

Med hänvisning till vad som nu har anförts hemställer jag att regeringen i en gemensam proposition

1. hemställer att riksdagen godkänner vad jag har anført om nödvändigheten av en samlad finansiering av de aktuella åtgärderna,
2. förelägger riksdagen vad de övriga föredragandena har anført för de åtgärder och de ändamål som de har hemställt om.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandenas överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredragandena har anført för de åtgärder och de ändamål som föredragandena har hemställt om.

Regeringen beslutar att de anföranden som redovisas i underprotokollen skall bifogas propositionen som bil. 1-5.

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-11-04

Föredragande: statsrådet S. Andersson

Anmälan till proposition om upphävande av beslutet om karensdagar, m. m.

1 Återställande av de ursprungliga grunderna för beräkning av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring

Inledning

Beräkning av pensioner och andra förmåner enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring görs med ledning av ett basbelopp som fastställs av regeringen enligt i lagen angivna grunder. Folkpensionsförmåner, pensionstillskott och ATP m. m. utgår med vissa procentandelar av basbeloppet. Syftet med att anknyta bl. a. pensioner och andra socialförsäkringsförmåner till basbeloppet har varit att dessa förmåner därmed automatiskt skall värdesäkras.

Basbeloppet har efter hand fått betydelse i allt fler sammanhang och styr numera de allra flesta förmåner och inkomstgränser m. m. inom socialförsäkringsområdet. Dessutom har det kommit att användas för värdesäkring av de kollektivavtalsreglerade försäkringarna som kompletterar den allmänna försäkringen. Basbeloppet används också inom det privata försäkringsväsendet och i andra vitt skilda sammanhang.

Genomförda ändringar av beräkningsunderlaget för basbeloppet

Reglerna för beräkning av basbeloppet finns i 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring. Före år 1980 fastställdes basbeloppet för varje månad på grundval av konsumentprisindex två månader före den månad basbeloppet avsåg att gälla. Basbeloppet utgjorde 4000 kr. multiplicerat med det tal som angav förhållandet mellan det allmänna prisläget (konsumentprisindex) under andra månaden före den som basbeloppet avsåg och prisläget i september 1957. Basbeloppet förändrades när jämförelsetalet hade ökat eller minskat med minst 3 %.

På förslag av den borgerliga regeringen beslöt riksdagen hösten 1980 om

ändring av beräkningsgrunderna vid fastställande av basbeloppet (prop. 1980/81: 20, SfU 14, rskr 84). Ändringen innebar att man vid beräkningen av förändringar i det allmänna prisläget inte längre tar hänsyn till indirekta skatter, tullar, avgifter och ändringar i energipriser samt att tillägg görs för subventioner. De ändrade reglerna tillämpades första gången vid fastställande av basbeloppet för januari 1981.

Förutom att de nyssnämnda kostnadsposterna exkluderats från indexberäkningen för basbeloppet har de nya beräkningsgrunderna utformats så att de prisförändringar som skall beräknas påverkar index med endast 90 %. Detta beror på att energiposterna (ca 10 % av indexbasen) fortfarande ligger kvar vid indexvägningen men med oförändrade priser. Därmed får de varor m. m. som skall ingå i mätningarna av prisförändringarna en sammanlagd vikt av enbart 90 % av indexbasen. Detta kan innebära en systematisk felberäkning av index med 1/10 per år. Vid en antagen ökning av såväl energipriserna som övriga konsumentpriser med 10 % per år blir basbeloppsindex redan efter fem år 4,5 % lägre än konsumentprisindex. Utvecklas energipriserna snabbare än det allmänna prisläget blir skillnaderna större.

Fr. o. m. den 1 januari 1982 fastställs basbeloppet en gång per år i stället för varje månad under året (prop. 1981/82: 50, SfU 6, rskr 85). Basbeloppet räknas nu fram genom en jämförelse mellan det tal som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i november året före det år som basbeloppet avser och prisläget i juni 1980. För år 1982 har basbeloppet fastställts till 17 800 kr.

Beslutet att fastställa basbeloppet endast en gång per år medför att ingen kompensation utges under det löpande kalenderåret för de prisstegringar som sker under året. Det bör dock observeras att denna åtgärd inte har någon inverkan på värdesäkringen från år till år, dvs. under en längre tidsperiod.

Föredragandens överväganden

Riksdagens beslut hösten 1980 att införa nya grunder för beräkningen av basbeloppet enligt den allmänna försäkringen tillkom under kraftiga invändningar från den socialdemokratiska oppositionen. Beslutet innebär, som jag nyss beskrivit, en långsiktig systematisk urholkning av värdesäkringen av pensioner och andra förmåner som beräknas med ledning av basbeloppet.

Riksdagsbeslutet ger långsiktiga effekter på samtliga basbeloppsanknuta bidragssystem. Förändringen har skapat stor oro och osäkerhet för framtiden inte minst bland pensionärer och blivande pensionärer. Jag anser att det är viktigt att återskapa tilltron till den allmänna pensioneringen. De ursprungliga bestämmelserna om värdesäkring bör därför återinföras från den 1 januari 1983. Denna återgång till de tidigare reglerna för

beräkning av basbeloppet slår därmed igenom vid bestämmandet av basbeloppet för år 1984. Basbeloppet för år 1983 fastställs således på grundval av prisläget i november i år och med tillämpning av nu gällande beräkningsregler.

Mitt förslag om återgång till tidigare beräkningsgrunder för basbeloppet föranleder ändring av 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. Eftersom den ändrade lagbestämmelsen skall tillämpas först vid fastställandet av basbeloppet för år 1984 behöver något lagförslag i denna fråga inte underställas riksdagen redan nu. Jag avser att återkomma till detta vid ett senare tillfälle.

Av vad jag nu anfört framgår att basbeloppet även fortsättningsvis bör fastställas att gälla för kalenderår på grundval av prisutvecklingen under föregående år. För att ge en viss kompensation för prisökningar under året föreslår jag att en extra höjning av pensionsbeloppen genomförs den 1 januari 1983. Denna höjning bör få formen av ett särskilt tilläggsbelopp till basbeloppet på 300 kr. Det innebär att vid beräkningen av de pensionsförmåner och därmed jämförliga ersättningar som skall utbetalas från den allmänna försäkringen skall det fastställda basbeloppet som gäller fr. o. m. den 1 januari 1983 höjas med 300 kr. Pensionen för exempelvis en ålderspensionär med folkpension och fullt pensionstillskott höjs därmed för år räknat med 426 kr. utöver vad som följer av det fastställda basbeloppet.

Genom att kompensationen får formen av ett särskilt tilläggsbelopp begränsas effekterna till de områden som särskilt åsyftas med åtgärden. Tilläggsbeloppet bör regleras i en särskild lag där det framgår för vilka förmåner tilläggsbeloppet skall tillämpas.

Jag föreslår att tilläggsbeloppet läggs till basbeloppet vid beräkningen av följande förmåner

folkpension i form av ålderspension, förtidspension, sjukbidrag, änkepension, barnpension, barntillägg till folkpension, handikappersättning och vårdbidrag:

allmän tilläggs pension i form av ålderspension, förtidspension, sjukbidrag, änkepension och barnpension;

pensionstillskott,

hustrutillägg,

delpension,

arbetskadelivränta och motsvarande ersättning enligt äldre lagstiftning.

Inom socialdepartementet upprättat lagförslag bör bifogas protokollet i detta ärende som bilaga I.1.

Jag räknar med att det föreslagna tilläggsbeloppet kommer att öka kostnaderna för berörda pensionsförmåner m. m. med totalt 1 100 milj. kr. för år räknat. För budgetåret 1982/83 beräknar jag kostnaderna till 550 milj. kr. varav 300 milj. kr. belastar femte huvudtitelns förslagsanslag Folkpensioner. Med hänsyn till beloppets storlek bör det anvisas på tilläggsbudget till

statsbudgeten för budgetåret 1982/83, trots att det här gäller ett förslagsanslag. Övriga kostnader för tilläggsbeloppet avser huvudsakligen ATP-förmåner.

Kostnaderna för den föreslagna återgången till tidigare beräkningsgrunder för basbeloppet är svåra att beräkna, eftersom de blir beroende av prisutvecklingen. De sammanlagda kostnaderna för det föreslagna tilläggsbeloppet och återställandet av värdesäkringens kan dock beräknas medföra en kostnadsökning av storleksordningen 2 500 milj. kr. för år räknat.

De prisförändringar som följer av devalveringen av den svenska kronan i oktober 1982 kommer att påverka basbeloppet och därmed pensioner m. m. En förutsättning för att devalveringen skall få avsedd effekt är emellertid att olika grupper inte utverkar kompensation för de prisökningar på importvaror m. m. som devalveringen leder till. Företrädare för Pensionärernas Riksorganisation har också förklarat som sin mening att pensionärerna är beredda att i den svåra krissituation Sverige befinner sig i göra samma uppoffringar som andra grupper förutsätts göra, nämligen avstå från kompensation för den del av prisstegringarna som föranleds av devalveringen. Företrädare för Sveriges Folkpensionärens Riksförbund har också vid olika tillfällen förklarat sig vara beredda att medverka i saneringen av Sveriges ekonomi.

Jag anser det vara mycket tillfredsställande att företrädare för pensionärsorganisationerna på detta sätt markerar sin vilja att medverka i återuppbyggnaden av Sveriges ekonomi. Ett viktigt bidrag till en sådan återuppbyggnad är att pensionärerna solidariskt avstår från kompensation för devalveringseffekten. Det gäller här en extraordinär engångsåtgärd som inte i övrigt får inverkan på värdesäkringens av socialförsäkringsförmånerna. Jag avser att senare under innevarande riksmöte återkomma till frågan om på vilket sätt devalveringseffekten skall neutraliseras fr. o. m. år 1984.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har anfört om återgång till tidigare beräkningsgrunder för basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring.
2. antaga förslaget till lag om tilläggsbelopp till basbeloppet vid beräkning av pensionsförmåner m. m.,
3. till *Folkpensioner* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 300 000 000 kr.

2 Ändring av tidigare riksdagsbeslut om karensdagar m. m. inom sjukförsäkringen

Nuvarande ersättningsregler inom sjukpenningförsäkringen

Sjukpenningförsäkringen omfattar svenska medborgare och i Sverige bosatta utländska medborgare som är inskrivna hos allmän försäkringskassa. För rätt till sjukpenning krävs att den försäkrade har en beräknad årlig förvärvsinkomst av minst 6 000 kr. eller är s. k. hemmamake. Sjukpenning utgår vid sjukdom som sätter ner arbetsförmågan med minst hälften. Sjukpenning utgår i form av hel eller halv sjukpenning. Hel sjukpenning utgör i princip 90 % av den försäkrades arbetsinkomst upp till 7,5 gånger basbeloppet (133 500 kr. år 1982) delad med 365. Årsinkomsten fördelas således vid fastställandet av sjukpenningen på årets samtliga dagar. Sjukpenning utges i princip för varje kalenderdag då arbetsförmågan är nedsatt, oavsett om arbete skulle ha utförts den dagen eller inte. För hemmamake är hel sjukpenning 8 kr. om dagen.

För den dag då sjukdomsfallet inträffade utgår som regel ingen sjukpenning. Som insjuknandedag räknas normalt den dag då anmälan om sjukdomsfallet görs hos försäkringskassan.

För sjukdomsfall som varar högst sex dagar utöver insjuknandedagen gäller en s. k. fridagsregel. Den innebär, att sjukpenning inte utges för dagar då den försäkrade ändå inte skulle ha arbetat i sin huvudsakliga sysselsättning, dock högst två sådana dagar.

Den som är försäkrad för sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete än anställning (egenföretagare) har rätt att välja karenstid för sådan sjukpenning. Karenstiden kan efter den försäkrades val bestämmas till 3, 33 eller 93 dagar. Detta innebär att sjukpenning som grundas på annat förvärvsarbete än anställning inte utgår för de första 3, 33 eller 93 dagarna av en sjukperiod, insjuknandedagen inräknad. Bestämmelserna som rör insjuknandedagen och fridagsregeln gäller inte i fråga om sjukpenning med karenstid.

Ändrade regler enligt riksdagsbeslutet om karensdagar m. m.

På förslag av den tidigare regeringen beslöt riksdagen att det fr. o. m. den 1 januari 1983 skall införas ett system med två dagar utan ersättning (karensdagar) vid varje sjukdomsfall (prop. 1981/82: 144, SFU 15, rskr 341). För personer med ofta återkommande sjukdomsfall kompletteras de nya reglerna med ett högriskskydd. Detta skydd är så utformat att antalet karensdagar begränsas till 10 under en tolv månadersperiod. I samband med införandet av karensdagar slopas den nuvarande fridagsregeln. Den nuvarande insjuknandedagen bibehålls och räknas inte in i karensdagarna. För att en dag skall betraktas som insjuknandedag krävs dessutom att den försäkrades arbetsförmåga den dagen är nedsatt med minst hälften.

Kompensationsgraden för inkomstbortfallet vid sjukdom sänks från 90 till 87% av den sjukpenninggrundande inkomsten under de första 90 dagarna efter insjuknandedagen i varje sjukperiod. En ytterligare begränsning av kompensationsgraden görs för inkomstdelar mellan 5,5 och 7,5 gånger basbeloppet. För detta inkomstintervall utgår ersättning med 60% av den sjukpenninggrundande inkomsten. Denna sänkning gäller utan tidsbegränsning.

Reglerna om lägre kompensationsgrad fram till 90:e dagen och för högre inkomstdelar avses gälla även för föräldrapenning som utgår vid tillfällig vård av barn, för havandeskapspenning, för ersättning till smittbärare och för arbetsskadeförsäkringen under samordningstiden.

I en socialdemokratisk reservation till socialförsäkringsutskottets betänkande över regeringens proposition yrkades avslag på propositionen. I reservationen pekades bl. a. på att försäkringarna hårdast drabbar industrins arbetare, personer som arbetar med livsmedel och i vårddyren samt de handikappade. I reservationen pekades också på att samordningen mellan arbetsskadeförsäkringen och sjukförsäkringen innebar att förslaget i propositionen kom i konflikt med den av Sverige undertecknade ILO-konventionen nr 121 angående förmåner vid arbetsskada. Reservanterna pekade slutligen på att regeringen i propositionen underlåtit att nämna att de beräknade besparingarna, på grund av att sjukpenningen är skattepliktig inkomst, innebar ett kraftigt minskat skatteunderlag inte bara för staten utan också för kommuner och landsting.

Föredragandens överväganden

De förslag till ökad självrisk inom sjukpenningförsäkringen som framfördes i prop. 1981/82: 144 om ändringar i sjukförsäkringen m. m. möttes av en nedgörande kritik. Socialdemokraterna framhöll att i den mån besparingar måste göras av de offentliga utgifterna är det utomordentligt angeläget att effekterna av besparingarna fördelas på ett fördelningspolitiskt rättfärdigt sätt. Försäkringarna i sjukpenningförsäkringen drabbar istället hårt personer som tillhör de ekonomiskt sämst ställda grupperna i samhället, nämligen de lågavlönade, personer med svag hälsa och handikappade. Från handikapporganisationernas sida har denna besparingsåtgärd betraktats som det mest allvarliga angreppet mot det sociala trygghetssystemet.

Särskilt hårt drabbas också personer som arbetar i påfrestande arbetsmiljöer med större risk för skador och sjukdomar. Olika avtalsförmåner för offentliganställda och tjänstemän på den privata sektorn innebär dessutom att försäkringarna i sjukförsäkringen slår hårdast mot privatanställda arbetare. En ytterligare invändning mot de beslutande reglerna är att de p. g. a. samordningen mellan sjukförsäkringen och arbetsskadeförsäkringen, kommer i konflikt med den av Sverige ratificerade ILO-konventionen nr 121 om förmåner vid arbetsskada.

Ändringarna av sjukförsäkringsreglerna innebar visserligen besparingar inom sjukförsäkringens utgifter, men en rad olika omständigheter medför att besparingseffekten reduceras avsevärt. I propositionen saknades en redovisning av denna totaleffekt av de föreslagna åtgärderna.

Vid riksdagsbehandlingen motsatte sig socialdemokraterna kraftigt att propositionsförslagen genomfördes. Socialdemokraterna deklarerade också avsikten att – om förslagen bifölls – senare riva upp beslutet om det blev en socialdemokratisk regering efter höstens val. Propositionens förslag bifölls i riksdagen med en rösts övervikt.

Mot denna bakgrund och med hänvisning till vad statsministern anfört i det föregående föreslår jag att riksdagsbeslutet om försämringar i sjukförsäkringen fr. o. m. den 1 januari 1983 upphävs i sin helhet. Detta innebär att de två nya karensdagarna i försäkringen inte genomförs. Vidare genomförs inte de förändrade reglerna angående insjuknandedagen, avskaffandet av den s. k. fridagsregeln, liksom inte heller sänkningarna av sjukpenningförsäkringens ersättningsnivå. De beslutade försämringarna av ersättningsnivån gäller även för föräldrapenning som utgår för tillfällig vård av barn, för havandeskapspenning, för ersättning till smittbärare samt för arbetsskadeförsäkringen under samordningstiden. Dessa försämringar bör således inte heller genomföras.

I proposition 1981/82: 144 gjordes vissa beräkningar över storleken av de besparingar inom sjukpenningförsäkringen som de ändrade reglerna skulle innebära. De totala besparingarna inom sjukförsäkringen (inkl. föräldraförsäkringen) blev därvid 1 870 milj. kr. för helt år.

Den fortsatta minskningen av antalet sjukdagar som ersätts från sjukförsäkringen har emellertid reducerat försäkringsutgifterna i sådan utsträckning att effekten av besparingsåtgärderna nu kan beräknas till följande belopp (helårseffekt).

Ändrade ersättningsregler för insjuknandedagen	320 milj. kr.
Införande av två karensdagar	1 400 " "
87% kompensationsgrad för de första 90 sjukdagarna	260 " "
60% kompensationsgrad för inkomstdelar mellan 5.5 och 7.5 gånger basbeloppet	90 " "
Från dessa belopp avgår kostnaden för Högriskskydd	-140 " "
Slopad fridagsregel	-180 " "
Totalt	1 750 milj. kr.

Härtill kommer kostnaderna för föräldraförsäkringen med 10 milj. kr.

Sammantaget innebär därmed mitt förslag om upphävande av de beslutade försämringarna inom sjukförsäkringen att utgifterna för sjukförsäkringen och föräldraförmånerna kommer att bli 1 760 milj. kr. högre per år räknat än om besparingsåtgärderna skulle fullföljas. Därav skall 85% eller

ca 1 500 milj. kr. täckas genom arbetsgivaravgifter och avgifter från egna företagare medan återstående 15% eller ca 260 milj. kr. skall täckas av statsbidrag. Budgetåret 1982/83 påverkas med hälften av nämnda belopp, vilket innebär att förslagsanslaget Bidrag till sjukförsäkringen får en ökad belastning med 130 milj. kr. Detta belopp bör anvisas på tilläggsbudget I.

I samband med beslutet om besparingarna inom sjukpenningförsäkringen beslöt riksdagen om en minskning av uttaget av arbetsgivaravgift till sjukförsäkringen med 1,5% från 10,5 till 9% av avgiftsunderlaget och motsvarande höjning av avgiftsuttaget till folkpensioneringen från 8,45 till 9,95%.

Med utgångspunkt från 1981 års avgifter och en förväntad löneutveckling under år 1982 och 1983 skulle ett avgiftsuttag för sjukförsäkringen på 9% ge en intäkt på 27 165 milj. kr. Denna avgift skall täcka 85% av kostnaderna för sjukförsäkring, föräldraförsäkring och försäkringskassornas förvaltningsutgifter. Med nuvarande beräkningar av kostnaderna för kalenderåret 1983 beräknas 85% av anslagsbehovet utgöra 28 080 milj. kr. Detta innebär att avgiftsuttaget för sjukförsäkringen måste ökas med en halv procentenhet för att den lagfästa täckningsandelen av sjukförsäkringskostnader via arbetsgivaravgifter skall bibehållas.

Jag föreslår därför att arbetsgivaravgiften till sjukförsäkringen höjs med 0,5 procentenheter till 9,5% fr. o. m. ingången av år 1983. För att bibehålla ett oförändrat uttag av arbetsgivaravgifter föreslår jag samtidigt att folkpensionsavgiften sänks med 0,5 procentenheter till 9,45% fr. o. m. samma tidpunkt.

Vad jag här har anfört innebär att berörda bestämmelser om införande av karensdagar m. m. i lagen (1982: 368) om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring inte skall träda i kraft. Detsamma gäller motsvarande bestämmelser i lagen (1982: 370) om ändring i lagen (1956: 293) om ersättning åt smittbärare. Vad jag har anfört om procentsatserna för sjukförsäkringsavgiften och folkpensionsavgiften föranleder ändring i lagen (1982: 369) om ändring i lagen (1981: 691) om socialavgifter.

Chefen för arbetsmarknadsdepartementet kommer senare denna dag föreslå att arbetsmarknadsavgiften höjs med 0,5 procentenhet till 1,30%. Mitt förslag till ändring i lagen om socialavgifter innefattar även denna höjning.

Inom socialdepartementet upprättade lagförslag bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 1.2, 1.3 och 1.4.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att
dels anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1982: 368) om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring.

2. lag om ändring i lagen (1982: 369) om ändring i lagen (1981: 691) om socialavgifter.

3. lag om upphävande av lagen (1982: 370) om ändring i lagen (1956: 293) om ersättning åt smittbärare,

dels till *Bidrag till sjukförsäkringen* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 130 000 000 kr.

3 Höjning av det allmänna barnbidraget

Det allmänna barnbidraget höjdes senast den 1 oktober 1980 från 2 800 kr. till 3 000 kr. per barn och år. Fr. o. m. den 1 januari 1982 utgår därutöver ett flerbarnstillägg med ett fjärdedels barnbidrag per år till familjer med tre barn och med ytterligare ett halvt barnbidrag för varje ytterligare barn.

Barnfamiljerna hör till de grupper som drabbats hårdast av de senaste årens ekonomiska utveckling. Med hänsyn till effekterna av höjningen av mervärdeskatten och andra prisökningar bör det allmänna barnbidraget höjas fr. o. m. den 1 januari 1983. Höjningen av barnbidragen bör avvägas med hänsyn till den del av barnfamiljernas konsumtion som direkt kan hänföras till barnen. De vuxna i barnhushållen har liksom andra vuxna omedelbart eller på längre sikt nytta av de förbättringar av sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen som föranleder höjningen av mervärdeskatten. Prisökningarna till följd av devalveringen av den svenska kronan kan ingen grupp kompenseras för utan att en del av devalveringens positiva verkningar går förlorade. Familjer med barn och i synnerhet familjer med många barn har dock en särskilt utsatt situation. Barnbidraget bör med hänsyn härtill höjas med 300 kr. till 3 300 kr. per barn och år.

Samtidigt bör flerbarnstilläggen fördubblas. Det innebär med den nya barnbidragsnivån att familjer med tre barn, förutom barnbidraget får 1 650 kr. i flerbarnstillägg per år. För varje ytterligare barn i familjen kommer 3 300 kr. att utgå i flerbarnstillägg per år.

Vidare bör flerbarnstillägget utsträckas till att omfatta även barn över 16 år som uppbär studiebidrag respektive förlängt barnbidrag. Det finns emellertid inte tekniska förutsättningar för att genomföra denna utvidgning av flerbarnsstödet redan fr. o. m. den 1 januari 1983. Jag avser att återkomma till regeringen i denna fråga med sikte på en förändring snarast möjligt.

Kostnaderna för höjningarna av barnbidrag och flerbarnstillägg beräknas till 750 milj. kr. för helt år. För budgetåret 1982/83 uppgår kostnadsökningen till ca 330 milj. kr. Detta belopp bör anvisas på tilläggsbudget.

Vad jag nu har anfört föranleder ändring i lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag. Ett inom socialdepartementet upprättat lagförslag bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1.5*.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga förslaget till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.
2. till *Allmänna barnbidrag* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 330 000 000 kr.

4 Statens bidrag till den kommunala barnomsorgen

Inledning

Riksdagen beslutade (prop. 1980/81:205, SoU 1981/82:1, rskr 38) den 25 november 1981 om ett nytt statsbidragssystem för barnomsorgen. Det nya bidragssystemet skulle träda i kraft fr. o. m. den 1 januari 1983.

Med stöd av riksdagens beslut utfärdade den dåvarande regeringen den 27 maj 1982 förordningen (1982:524) om statsbidrag till kommunal barnomsorg. Genom nämnda förordning upphävdes förordningen (1976:396) om statsbidrag till daghem och fritidshem samt kungörelsen (1968:236) om statsbidrag till kommunal familjedaghemsvksamhet.

Som en följd av de nya statsbidragsreglerna för barnomsorgen skedde även en omräkning av kostnaden per enhet i daghem, fritidshem och familjedaghem inom skatteutjämningsystemet. På grundval härav utfärdade den dåvarande regeringen den 17 juni 1982 förordningen (1982:632) om ändring i förordningen (1979:363) om skatteutjämningsbidrag.

I samband med riksdagens ovan nämnda beslut om ett nytt statsbidragssystem för barnomsorgen gav riksdagen som sin mening regeringen till känna vad utskottet anfört om redovisning för riksdagen rörande målsättning och riktlinjer m. m. för barnomsorgsvksamheten. Socialutskottet uttalade därvid (SoU 1981/82:1, sid. 16–17).

Riksdagen bör få en redovisning för planerna då det gäller det fortsatta arbetet på att ge kommunerna och personalen stöd och vägledning rörande barnomsorgsvksamheten. Redovisningen bör göras så utförlig att det blir möjligt för riksdagen att bedöma om och i vad mån det kan vara nödvändigt med särskilda åtgärder eller initiativ för att inom rimlig tid tillgodose personalens berättigade intresse att få stöd och vägledning i sitt arbete. Redovisningen bör innehålla en utförlig tidsplan. I sammanhanget bör beaktas de synpunkter som förts fram i motionerna. Utskottet vill dock framhålla att det inte bör komma i fråga att utarbeta en läroplan för förskolan motsvarande den som finns för den obligatoriska skolan. En sådan läroplan skulle nämligen inte kunna förenas med de fria arbetsformer som även i fortsättningen bör präglade förskolan och vara ägnad att reglera vksamheten på ett sätt som skulle stå i motsättning till önskemålet om att kommunerna inte skall vara bundna i detalj av centrala bestämmelser på barnomsorgsområdet.

Det är angeläget att den sålunda av utskottet förordade redovisningen för riksdagen sker så snabbt som möjligt. Utskottet föreslår i det följande att nya statsbidragsregler skall träda i kraft först den 1 januari 1983.

Därmed skapas förutsättningar för regeringen att lägga fram sin redovisning rörande målsättning och riktlinjer för barnomsorgsverksamheten i sådan tid att den kan behandlas av riksdagen innan ett nytt statsbidragssystem träder i kraft.

Den dåvarande regeringen har med anledning härav den 16 september 1982 beslutat att i en skrivelse till riksdagen (1982/83: 34) om socialstyrelsens fortsatta arbete med innehållet i barnomsorgen lämna den begärda redovisningen. Skrivelsen har ännu inte behandlats av riksdagen.

Under år 1982 gällande statsbidragsregler för barnomsorgen

Statsbidragen till daghem och fritidshem har sedan den 1 januari 1977 utgått med ett bidrag per plats och år. Bidraget har varit anknutet till den genomsnittliga löneutvecklingen för anställda i offentlig tjänst. Förskott på statsbidraget har utbetalats med en fjärdedel av bidraget i vardera april, juli och oktober månad under bidragsåret och med resterande fjärdedel i januari månad året efter bidragsåret. Slutavräkning av statsbidraget har skett i april månad året efter bidragsåret. Vid slutavräkningen har det preliminära bidraget räknats upp med hänsyn till den då kända genomsnittliga löneutvecklingen under bidragsåret.

Statsbidraget till daghem är för år 1982, före slutlig uppräknings, 21 250 kr. per plats och år. För att statsbidrag till daghem skall utgå krävs att daghemmet är öppet minst 7 timmar per dag samt att minst två tredjedelar av platserna utnyttjas minst 5 timmar per barn och dag (den s. k. tvåtredjedelsregeln). Antalet statsbidragsberättigade platser fastställs av socialstyrelsen med hänsyn till i första hand utrymmet i daghemmet (den s. k. ytnormen) och i andra hand antalet inskrivna barn (den s. k. pedagogiska normen).

Statsbidraget till fritidshem är för år 1982, före slutlig uppräknings, 10 625 kr. per plats och år. För att statsbidrag för fritidshem skall utgå krävs att avdelningen är öppen minst 5 timmar per dag. Antalet statsbidragsberättigade platser fastställs av socialstyrelsen på samma sätt som för daghem.

Statsbidragen till kommunala familjedaghem har delvis en annan uppbyggnad. Bidrag utgår nämligen dels med 35% av kommunens bruttokostnader för verksamheten, dels med ett särskilt grundbelopp per plats. Grundbeloppet är för år 1982, före slutlig uppräknings enligt samma system som för daghem, 3 800 kr. per barn som vistas mer än 7 timmar per dag i familjedaghemmet och 1 900 kr. per barn som vistas mindre än 7 timmar per dag i familjedaghemmet. Förskott utgår inte, utan hela bidragsbeloppet utbetalas i april månad året efter bidragsåret.

Statsbidrag utgår också för hemspråksträning i förskolan. Bidraget är för år 1982, före slutlig uppräknings, 2 875 kr. per barn. Bidraget berörs inte av de beslutade eller i det följande förordade ändringarna i statsbidragssystemet.

Statsbidrag utgår inte för barnomsorg i deltidsgupper, öppna förskolor eller liknande.

För icke-kommunala daghem och fritidshem utgår statsbidrag under förutsättning att de finns intagna i kommunens barnomsorgsplan. För bidrag gäller i övrigt samma regler som för kommunala daghem och fritidshem.

För år 1983 och följande beslutade statsbidragsregler för barnomsorgen

Riksdagens inledningsvis nämnda beslut om ett nytt statsbidragssystem för barnomsorgen innebär en övergång från ett bidrag per plats till ett bidrag i procent av bruttokostnaderna för verksamheten. Vidare innebär beslutet en vidgning av de bidragsberättigade verksamheterna. Statsbidrag skall således utgå för kommunernas kostnader för daghem, fritidshem och kommunala familjedaghem och därutöver för deltidsgruppverksamhet och för s.k. öppna förskolor. I bidragsunderlaget får vidare inräknas en schablonmässigt beräknad kostnad för pedagogisk ledning.

Bidrag utgår med 40% av kommunens bruttokostnader. Förskott betalas genom fyra förskottsbetalningar. Det sammanlagda förskottsbeloppet skall vara 75% av det totala bidraget för nästföregående år. Bidragsreglerna kompletteras med en spärregel som innebär att statsbidraget för befintlig verksamhet i daghem och fritidshem i viss kommun får öka i förhållande till föregående år högst motsvarande den genomsnittliga årliga löneutvecklingen för anställda i offentlig tjänst.

För icke-kommunala institutioner utgår statsbidrag under förutsättning att de finns intagna i kommunens barnomsorgsplan. Därutöver gäller vissa regler som medför att endast institutioner av daghems- resp. fritidshemskaraktär blir statsbidragsberättigade. Dessa regler innebär att icke-kommunala daghem måste vara öppna minst 7 timmar per dag och utnyttjas minst 5 timmar per barn och dag. Icke-kommunala fritidshem skall vara öppna minst 5 timmar per dag. Bidrag utgår till kommunen för sådana institutioner med 40% av en av socialstyrelsen beräknad genomsnittskostnad per plats. Genomsnittskostnaden skall årligen räknas upp motsvarande den genomsnittliga årliga löneutvecklingen för anställda i offentlig tjänst. Antalet platser i icke-kommunala institutioner bestäms av kommunen.

Föredragandens överväganden

Den tidigare socialdemokratiska regeringen ingick år 1975 en överenskommelse med Svenska kommunförbundet som innebar en omfattande utbyggnad av barnomsorgen i daghem och fritidshem. Överenskommelsen, som också innefattade förslag till ett nytt statsbidragssystem, förelades riksdagen i en särskild proposition. På grundval härav fastställde

riksdagen genom beslut den 1 april 1976 (prop. 1975/76:92, SoU 28, rskr 219) att 100 000 nya daghemsplatser och 50 000 nya fritidshemsplatser skulle börja byggas under femårsperioden 1976–1980. Platserna beräknades kunna tas i anspråk under femårsperioden 1977–1981. Det av riksdagen samtidigt beslutade nya statsbidragssystemet utformades så att det skulle underlätta för kommunerna att genomföra den av riksdagen beslutade utbyggnaden av barnomsorgen. Riksdagen beslutade samtidigt om en allmän målsättning för utbyggnaden av barnomsorgen som innebar att alla barn till förvärvsarbetande och studerande föräldrar, samt barn med behov av särskilt stöd, skulle kunna beredas plats inom den kommunala barnomsorgen inom en tioårsperiod.

I verkligheten har dock inte mer än omkring två tredjedelar av utbyggnaden under planperioden 1976–1980 genomförts.

Den senaste borgerliga regeringen har under år 1981 lagt fram och i riksdagen fått gehör för ett nytt statsbidragssystem för barnomsorgen som fr. o. m. år 1983 försvagar kommunernas möjligheter att bygga ut barnomsorgen. Det nya statsbidragssystem som skulle trätt i kraft den 1 januari 1983 beräknas innebära minskade bidrag till kommunerna.

För år 1983 kan de minskade statsbidragen beräknas motsvara ca 575 milj. kr. Jag förordar mot den bakgrunden att det statsbidragssystem som riksdagen beslutat om inte träder i kraft den 1 januari 1983. Tidigare gällande statsbidragsbestämmelser bör vara kvar under år 1983.

Jag vill samtidigt informera om att arbetet med ett nytt statsbidragssystem för barnomsorgen redan påbörjats inom socialdepartementet. Samtidigt kommer i enlighet med riksdagens beslut (SOU 1981/82: 1) arbetet med en plan för den fortsatta utbyggnaden av barnomsorgen att fortsätta. Jag avser att efter överläggningar med Svenska kommunförbundet i dessa frågor återkomma till regeringen med förslag om proposition till riksdagen.

Under förutsättning att riksdagen beslutar i enlighet med vad jag här har anfört ankommer det på regeringen att vidta de åtgärder som följer av beslutet. För fullständighetens skull vill jag dock redovisa att ett bibehållande av gällande regler medför att förordningen (1982: 524) om statsbidrag till kommunal barnomsorg inte skall träda i kraft, varvid förordningen (1976: 396) om statsbidrag till daghem och fritidshem samt kungörelsen (1968: 236) om statsbidrag till kommunal familjedaghemsverksamhet automatiskt kommer att gälla även i fortsättningen. Vidare bör 1–2 §§ i förordningen (1979: 363) om skatteutjämningsbidrag ändras tillbaka till sin tidigare lydelse samt en ny förordning grundad på en förnyad beräkning av kostnaden per enhet i daghem, fritidshem och familjedaghem utfärdas.

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. upphäva riksdagens beslut om nytt statsbidragssystem för barnomsorgen fr. o. m. den 1 januari 1983.
2. godkänna vad jag förordat om att nuvarande statsbidragsregler skall fortsätta att gälla tills vidare.

*Bilaga 1.1***Förslag till****Lag om tilläggsbelopp till basbeloppet vid beräkning av pensionsförmåner m. m.**

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Vid utbetalning av en förmån som avses i denna lag skall storleken av förmånen beräknas på grundval av det basbelopp som har fastställts enligt 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring, ökat med ett tilläggsbelopp på 300 kronor.

2 § Följande förmåner skall beräknas på det sätt som anges i 1 §

1. folkpension i form av ålderspension, förtidspension, sjukbidrag, änkepension, barnpension, barntillägg, handikappersättning och vårdbidrag enligt 6–9 kap. lagen (1962: 381) om allmän försäkring

2. allmän tilläggspension i form av ålderspension, förtidspension, sjukbidrag, änkepension och barnpension enligt 12–14 kap. lagen (1962: 381) om allmän försäkring

3. pensionstillskott enligt lagen (1969: 205) om pensionstillskott

4. hustrutillägg enligt lagen (1962: 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension

5. delpension enligt lagarna (1975: 380 och 1979: 84) om delpensionsförsäkring

6. livränta enligt lagen (1976: 380) om arbetsskadeförsäkring

7. livränta enligt lagen (1977: 265) om statligt personskadeskydd

8. ersättning enligt lagen (1977: 267) om krigsskadeersättning till sjömän

9. livränta som avses i lagen (1977: 268) om uppräknig av yrkesskadelivräntor m. m. och lagen (1977: 269) om uppräknig av statliga yrkesskadelivräntor m. m.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983 och tillämpas första gången i fråga om förmåner som beräknas med ledning av basbeloppet för år 1983.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1982: 368) om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att lagen (1982: 368) om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring inte skall träda i kraft såvitt avser 3 kap. 4 § första stycket, 9, 10 och 11 §§ samt 4 kap. 4, 5, 10 och 14 §§.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1982: 369) om ändring i lagen (1981: 691) om socialavgifter**

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § lagen (1981: 691) om socialavgifter i den lydelse paragrafen har erhållit genom lagen (1982: 369) om ändring i nyssnämnda lag skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 kap.
1 §

En arbetsgivare skall på det avgiftsunderlag som anges i 3–5 §§ för varje år betala

1. *sjukförsäkringsavgift*
med 9,00 procent.

1. *sjukförsäkringsavgift*
med 9,50 procent.

2. *folkpensionsavgift*
med 9,95 procent.

2. *folkpensionsavgift*
med 9,45 procent.

3. *tilläggs pensionsavgift* efter den procentsats som anges i särskild lag.

4. *delpensionsavgift* med 0,50 procent.

5. *barnomsorgsavgift* med 2,20 procent.

6. *arbets skadeavgift* efter den procentsats som anges i särskild lag.

7. *arbetsmarknadsavgift*
med 0,80 procent.

7. *arbetsmarknadsavgift*
med 1,30 procent.

8. *arbetarskyddsavgift* med 0,155 procent.

9. *vuxenutbildningsavgift* med 0,25 procent samt

10. *lönegarantiavgift* med 0,20 procent.

Arbetsgivare som avses i 1 kap. 2 § andra stycket skall dock betala endast tilläggs pensionsavgift.

Staten betalar inte arbets skadeavgift.

Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1982: 370) om ändring i lagen (1956: 293) om ersättning åt smittbärare

Härigenom föreskrivs att lagen (1982: 370) om ändring i lagen (1956: 293) om ersättning åt smittbärare inte skall träda i kraft.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrivs att 1 och 2 a § lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 3 000 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 3 300 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

2 a §²

Flerbarnstillägg utgår om någon uppbär allmänt barnbidrag för tre eller flera barn. Vid tillämpning av denna paragraf beaktas inte barn som avses i 4 § tredje stycket eller 7 §.

Flerbarnstillägget motsvarar *ett fjärdedels* barnbidrag om barnens antal uppgår till tre och ökas med *ett halvt* barnbidrag för varje ytterligare barn.

Flerbarnstillägget motsvarar *ett halvt* barnbidrag om barnens antal uppgår till tre och ökas med *ett helt* barnbidrag för varje ytterligare barn.

Vid beräkningen av flerbarnstillägget skall de barn för vilka någon uppbär allmänt barnbidrag räknas samman med de barn för vilka någon annan uppbär allmänt barnbidrag om dessa barnbidragsmottagare stadigvarande sammanbor och är eller har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

Den som önskar uppbära flerbarnstillägg med stöd av tredje stycket skall anmäla detta till den allmänna försäkringskassan.

Om inte annat föreskrivs skall bestämmelserna om allmänt barnbidrag i denna lag eller i andra lagar eller författningar tillämpas på flerbarnstillägg.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

¹ Senaste lydelse 1980: 692

² Senaste lydelse 1981: 702

Bilaga 2

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
 PROTOKOLL
 vid regeringssammanträde
 1982-11-04

Föredragande: statsrådet Feldt

Anmälan till proposition om upphävande av beslutet om karensdagar, m. m.

ÅTGÄRDER INOM BUDGETDEPARTEMENTETS VERKSAMHETS- OMRÅDE

1 Höjning av mervärdeskatten

Mervärdeskatten höjdes den 8 september 1980 från 17,1 % till 19 % och sänktes den 16 november 1981 till 17,7 %. Skattesatsen 17,7 % motsvarar ett pålägg på priset före skatt om 21,51 %. Den reduceringsregel som gäller för byggnadsarbeten i allmänhet och för hotell- och serveringstjänster – 60-procentsregeln – motsvarar en skattesats om 10,62 % (11,88 % pålägg på priset före skatt). För vissa anläggningsarbeten m. m. gäller 20-procentsregeln, som motsvarar en skattesats om 3,54 % (3,67 % pålägg på priset före skatt).

Med hänvisning till det som anförts av statsministern tidigare denna dag förordar jag att skattesatsen höjs till 19 %. Detta innebär att skatten och skattepålägget på priset före skatt blir följande:

	skattesats	skattepålägg
Oreducerad skatt	19 %	23,46 %
60-procentsregeln	11,4 %	12,87 %
20-procentsregeln	3,8 %	3,95 %

Skattskyldighet inträder när en vara levereras, en tjänst tillhandahålls eller ett uttag görs. Om betalning för en beställd vara eller tjänst tas emot dessförinnan inträder skattskyldigheten när betalningen inflyter. Dessa bestämmelser, som gäller för alla skattskyldiga oberoende av redovisningsmetod, innebär att det normalt inte behöver uppstå något problem om vilken skattesats som skall tillämpas. I ett speciellt fall behövs dock vissa övergångsbestämmelser. Enligt punkt 2 av övergångsbestämmelserna till lagen (1979: 304) om ändring i lagen (1968: 430) om mervärdeskatt skall de

äldre bestämmelserna om bl. a. skattskyldighetens inträde gälla i fråga om skriftliga avtal som har ingåtts före den 1 januari 1981 om leverans av vara eller byggnad eller tillhandahållande av tjänst. I fråga om byggnadsentreprenader innebär detta att beskattningen sker i samband med att entreprenaden avslutas efter den skattesats som då gäller. Även de förskotts- eller acontolikvider som kan ha uppburits före den 1 januari 1983 kommer därför att beskattas efter skattesatsen 19 % om entreprenaden avslutas efter utgången av 1982. I samband med höjningarna av mervärdeskatten den 1 juni 1977 och den 8 september 1980 föreskrevs att förskotts- eller acontolikvider som hade mottagits före höjningen skulle beskattas efter den lägre skattesatsen. En motsvarande bestämmelse bör införas även vid den nu föreslagna höjningen.

Höjningen av skatten föranleder ändring i 13 och 59 §§ lagen (1968: 430) om mervärdeskatt. I samband med denna ändring bör som en följd av ändrade tullvärderegler också andra stycket i 59 § ändras. Tullvärdet för en vara regleras numera av bestämmelserna i förordningen (1980: 749) om tullvärde. Ändringarna är av sådan beskaffenhet att lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

Den nu förordade höjningen innebär med beaktande av beräknade ändringar av konsumtionsvolymen och konsumtionsvärdet en årlig intäktsökning om ca 4 500 milj. kr.

2 Lagrådets hörande

Med hänsyn till lagstiftningsärendets brådskande natur och då förslaget är av den beskaffenheten att lagrådets hörande skulle sakna betydelse anser jag att något yttrande inte bör inhämtas över förslaget.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att anta inom budgetdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1968: 430) om mervärdeskatt.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1968: 430) om mervärdesskatt

Härigenom föreskrivs att 13 och 59 §§ lagen (1968: 430) om mervärdesskatt¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §²

Skatten utgår med *sjutton och sju tiondels* procent av beskattningsvärdet.

Skatten utgår med *nitton* procent av beskattningsvärdet.

59 §³

Mervärdesskatt utgår med *sjutton och sju tiondels* procent av beskattningsvärdet. För monteringsfärdigt hus utgår dock skatten med *tio* och *sextiotvå hundra*dels procent av beskattningsvärdet.

Mervärdesskatt utgår med *nitton* procent av beskattningsvärdet. För monteringsfärdigt hus utgår dock skatten med *elva* och *fyra tiondels* procent av beskattningsvärdet.

Beskattningsvärdet är lika med varans värde, beräknat enligt 6 § *tullförordningen (1973:979)*, med tillägg av tull samt annan statlig avgift eller skatt, mervärdesskatten inbegripen.

Beskattningsvärdet är lika med varans värde, beräknat enligt *förordningen (1980:749) om tullvärde*, med tillägg av tull samt annan statlig avgift eller skatt, mervärdesskatten inbegripen.

Vid bestämmande av beskattningsvärdet i fall som avses i 13 § *tullförordningen* iakttages att, om varan

reparerats i utlandet, beskattningsvärdet är lika med det belopp som betingats för reparationen med tillägg som i andra stycket sägs,

bearbetats på annat sätt eller tillverkats av svenskt eller i Sverige förtullat material, avdrag får medges för vad som i annan ordning belagts med mervärdesskatt,

tillverkats med utnyttjande av svenskt konstruktionsarbete eller annan liknande svensk prestation, avdrag får medges för värdet av sådant arbete eller sådan prestation.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

Har skriftligt avtal om leverans av vara eller byggnad eller tillhandahållande av tjänst träffats före den 1 januari 1981 och har förskotts- eller acotolikivid mottagits före den 1 januari 1983 skall för sådana likvider tillämpas den skattesats som gällde när likviden togs emot.

¹ Lagen omtryckt 1979: 304. Senaste lydelse av lagens rubrik 1974: 885.

² Senaste lydelse 1981: 992.

³ Senaste lydelse 1981: 992.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-11-04

Föredragande: statsrådet Hjelm-Wallén

Anmälan till proposition om upphävande av beslutet om karensdagar, m. m.

ÅTGÄRDER INOM UTBILDNINGSDEPARTEMENTETS VERKSAMHETSOMRÅDE

G. Studiestöd m. m.

G 3. Studiehjälp m. m. Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 973 milj. kr. Till studerande i gymnasial utbildning som har fyllt 16 men inte 20 år, utgår statlig studiehjälp i form av bl. a. studiebidrag med 250 kr. per månad. Studerande i grundskolan som har fyllt 16 år och för vilka således allmänt barnbidrag inte längre utgår, uppbär förlängt barnbidrag med samma belopp.

För att kompensera barnfamiljerna för bl. a. den föreslagna höjningen av mervärdeskatten föreslår chefen för socialdepartementet denna dag att barnbidraget skall höjas med 300 kr. om året fr. o. m. den 1 januari 1983. Jag föreslår att studiebidraget inom studiehjälpen och det förlängda barnbidraget bör höjas i motsvarande mån, eller räknat per månad med 25 kr. Studiebidrag och förlängt barnbidrag bör således utgå med 275 kr. per månad fr. o. m. den 1 januari 1983. Den föreslagna höjningen beräknas medföra en utgiftsökning med ca 28 milj. kr. under innevarande budgetår. Jag beräknar att kostnaderna kan täckas genom merbelastning av förslagsanslaget Studiehjälp m. m. Jag vill även hänvisa till vad chefen för socialdepartementet tidigare denna dag anfört om flerbarnstilllägg för studerande barn över 16 år som uppbär studiebidrag respektive förlängt barnbidrag.

Vad jag här har förordat föranleder ändringar i 2 kap. 1 § och 3 kap. 6 § studiestödslagen (1973:349). Ett inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lagändring bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 3.1.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349).

G 4. Studiemedel m. m. Chefen för socialdepartementet föreslår denna dag att vid beräkningen av utgående pensioner skall till basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring läggas ett belopp om 300 kr. Studiemedlen är i likhet med pensionerna anknutna till basbeloppet. Studiemedelsbeloppen har härigenom påverkats negativt av tidigare förändringar av sättet för att fastställa basbelopp. Jag föreslår därför att de studerande kompenseras på samma sätt som gäller för pensionärerna. I konsekvens härmed bör vid beräkningen av studiemedel för år 1984 samma justeringar göras med hänsyn till devalveringseffekten som kommer att göras vid beräkningen av pensionerna.

Jag föreslår därför att ett tilläggsbelopp om 300 kronor läggs till basbeloppet även vid beräkningen av studiemedel enligt 4 kap. studiestödslagen (1973: 349). Detta bör gälla i fråga om sådana studiemedel som skall beräknas med ledning av basbeloppet för år 1983. Förslaget innebär ökade kostnader med ca 29 milj. kronor för budgetåret 1982/83. Kostnaderna bör belasta förslagsanslaget Studiemedel m. m. under nionde huvudtiteln.

Bestämmelser i frågan bör tas in i en särskild lag, kallad lag om tilläggsbelopp till basbeloppet vid beräkning av studiemedel. Förslag till denna lag har upprättats inom utbildningsdepartementet, och bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 3.2.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att anta förslaget till lag om tilläggsbelopp till basbeloppet vid beräkning av studiemedel.

Bilaga 3.1

Förslag till

Lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § och 3 kap. 6 § studiestödslagen (1973: 349)¹ skall ha nedan angiven lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

Studeraude vid grundskolan har rätt till förlängt barnbidrag med 250 kronor i månaden från och med kvartalet efter det under vilket han fyllt 16 år.

Studeraude vid grundskolan har rätt till förlängt barnbidrag med 275 kronor i månaden från och med kvartalet efter det under vilket han fyllt 16 år.

Detsamma gäller studeraude som deltager i motsvarande undervisning vid skola som avses i 33 eller 34 § skollagen (1962: 319).

3 kap.

6 §

Studiebidrag utgår med 250 kronor i månaden.

Studiebidrag utgår med 275 kronor i månaden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

¹ Lagen omtryckt 1981: 579.

Förslag till

Lag om tilläggsbelopp till basbeloppet vid beräkning av studiemedel

Härigenom föreskrivs följande.

Vid bestämmandet av studiemedel enligt 4 kap. studiestödslagen (1973: 349) skall det basbelopp som har fastställts enligt 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring ökas med ett tilläggsbelopp om 300 kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983 och tillämpas första gången i fråga om studiemedel som beräknas med ledning av basbeloppet för år 1983.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-11-04

Föredragande: statsrådet Lundkvist

Anmälan till proposition om upphävande av beslutet om karensdagar, m. m.

ÅTGÄRDER INOM JORDBRUKSDEPARTEMENTETS VERKSAMHETSOMRÅDE

Den 1 januari 1973 infördes prisstopp och subventioner på vissa baslivsmedel (prop. 1973: 7, FiU 1973: 2, rskr 1973: 7). Motivet härför var att en ytterligare höjning av livsmedelspriserna utöver den förhållandevis kraftiga prisstegring, som då ägt rum, skulle leda till en höjning av konsumentprisnivån, som särskilt med hänsyn till barnfamiljer och låginkomsttagare inte kunde godtas. Prisstopp gällde för i stort sett samtliga subventionerade baslivsmedel fram till den 22 oktober 1980. Därefter har endast mjölk omfattats av prisstoppet. Fr. o. m. den 9 oktober 1982 råder dock allmänt prisstopp. Det totala subventionsbeloppet har varierat mellan åren och mellan olika produkter.

F. n. utgår livsmedelssubventioner på konsumtionsmjölk, ost, kött och fläsk till ett sammanlagt belopp av ca 2 800 milj. kr., varav ca 2 100 milj. kr. avser konsumtionsmjölk. Utöver dessa direkta subventioner på produkter utgår av budgetmedel ca 500 milj. kr. för låginkomstsatsning inom jordbruket m. m., varför de totala livsmedelssubventionerna kan beräknas till ca 3 300 milj. kr. De budgetmedel som utgår belastar förslagsanslaget Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under tionde huvudtiteln.

Statsministern har tidigare denna dag redovisat regeringens syn på behovet av vissa ekonomisk-politiska åtgärder för att möjliggöra en gynnsam ekonomisk utveckling i samhället. Chefen för budgetdepartementet har tidigare denna dag hemställt att regeringen föreslår riksdagen att höja mervärdeskatten från 17,7 % till 19 %.

De subventionerade baslivsmedlen svarar för en stor del av hushållens utgifter, främst för barnfamiljer och låginkomsttagare. Effekterna av en höjning av mervärdeskatten på dessa livsmedel bör därför enligt min mening neutraliseras genom att subventionerna på baslivsmedel utökas i motsvarande grad. För detta ändamål beräknar jag att det behövs ca 230

milj. kr. av budgetmedel. Härvid har förutsatts oförändrade marginaler i handelsledet. För att de utökade subventionerna skall få störst effekt för barnfamiljerna och låginkomsttagarna avser jag att senare föreslå regeringen att beloppet främst används för att hålla nere priset på konsumtionsmjök.

Såsom hittills bör det ankomma på regeringen att besluta i hithörande frågor. Belastningen på anslaget Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område kan, till följd av den ökade subventioneringen, beräknas öka med ca 115 milj. kr. för innevarande budgetår.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att ta del av vad jag har anfört om subventioneringen av baslivsmedel.

Bilaga 5

Utdrag
ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-11-04

Föredragande: statsrådet Leijon

Anmälan till proposition om upphävande av beslutet om karensdagar, m.m.

Förbättringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.**Inledning**

Formerna för det ekonomiska stödet vid arbetslöshet reformerades genomgripande genom beslut av 1973 års riksdag (prop. 1973:56, InU 1973:23, rskr 1973:251). Reformen, som trädde i kraft den 1 januari 1974, innebar att den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen förbättrades på olika sätt. Bl.a. förlängdes ersättningstiden, och ersättningsbeloppen höjdes väsentligt. För de arbetslösa som står utanför den frivilliga försäkringen eller som inte har hunnit uppfylla ersättningsvillkoren i denna försäkring infördes en ny stödform, kontant arbetsmarknadsstöd (KAS).

Sedan år 1974 har dagpenningen och KAS höjts flera gånger. Så sent som i våras (prop. 1981/82:139, AU 1981/82:13, rskr 1981/82:358) beslutade riksdagen om en viss höjning. Samtidigt vidtogs vissa andra förändringar av reglerna i arbetslöshetsförsäkringen och KAS. Bl.a. infördes en möjlighet för arbetslöshetskassorna att utöver den högsta statsbidragsberättigade dagpenningen utge ersättning som inte berättigar till statsbidrag. Statsbidragen till arbetslöshetskassorna ändrades också så att kassorna via fonder och medlemsavgifter fick ta på sig en ökad andel av kostnaderna för sin verksamhet. Vidare skärptes reglerna om avstängning från rätt till arbetslöshetsersättning.

Jag vill nu anmäla bl.a. frågan om ett förbättrat stöd vid arbetslöshet och ett återställande av nivån på statsbidragen till de erkända arbetslöshetskassorna.

Arbetslöshetsersättningarnas storlek m.m.

Ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen utges i form av en dagpenning som i samband med 1974 års reform fastställdes till maximalt 130 kr. per dag. Det högsta dagpenningbeloppet har därefter successivt höjts, och

innan den i våras beslutade höjningen till 230 kr. gällde en högsta dagpenning om 210 kr. sedan den 1 april 1981. Vårens riksdagsbeslut innebar också att kassorna fick rätt att betala dagpenning med ett högre belopp än 230 kr. Denna påbyggnadsdel skulle dock finansieras av kassorna själva, dvs. utan bidrag från staten.

Beslutet att höja dagpenningen till 230 kr. skall ses mot bakgrund av att Arbetslöshetskassornas samorganisation (SO) i en skrivelse den 22 juli 1981 till regeringen hade begärt att den högsta dagpenningen fr.o.m. den 1 juli 1982 skulle fastställas till 280 kr. Som skäl för höjningen anförde SO att ersättningen vid arbetslöshet hade släpat efter löneutvecklingen jämfört med de förhållanden som gällde när det nuvarande ersättningssystemet infördes år 1974.

För egen del anser jag att den av SO begärda höjningen av dagpenningen till 280 kr. är väl motiverad med hänsyn till den gradvisa försämring av ersättningsnivån som har skett under de senaste åren. Den i våras beslutade höjningen är således enligt min mening helt otillräcklig. Jag förordar därför att den högsta dagpenningen fastställs till 280 kr.

Eftersom den tidigare beslutade möjligheten att införa en påbyggnadsdel på dagpenningen bara kan utnyttjas av kassor med mycket låg arbetslöshet och särskilt god ekonomi, kommer den att leda till klyftor i förmånshänseende mellan olika grupper av försäkrade. Denna möjlighet bör därför avskaffas. Med hänsyn till vad jag strax kommer att föreslå i fråga om nivån på KAS bör den lägsta dagpenningen i fortsättningen vara 110 kr.

KAS, som ursprungligen utgick med 35 kr. per dag, höjdes den 1 juli 1979 till 75 kr. Fr.o.m. den 1 juli i år utgår KAS med 80 kr. per dag, dock bara för den som har fyllt 20 år. Med hänsyn till de prisstegringar som har förekommit sedan den 1 juli 1979 är det enligt min mening motiverat att höja KAS till 100 kr. Denna ersättningsnivå bör dessutom gälla lika för alla stödberättigade.

Grunderna för det nuvarande bidraget till elever i arbetsmarknadsutbildning fastställdes av 1975 års riksdag (prop.1975:45, InU 1975:14, rskr 1975:178). Dessa grunder innebär att bidraget är knutet till utgående ersättning vid arbetslöshet. Förändras dessa ersättningar, har regeringen av riksdagen bemyndigats att anpassa utbildningsbidragen i anslutning härtill. Under förutsättning av riksdagens godkännande av de av mig här förordade ändringarna i det kontanta stödet vid arbetslöshet vill jag därför anmäla att jag senare kommer att föreslå regeringen att ändra bidraget vid arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering till högst 280 och lägst 100 kr. per dag. Jag vill i detta sammanhang också erinra om att utbildningsbidragen för doktorander och de särskilda vuxenstudiestöden är knutna till utbildningsbidragen i arbetsmarknadsutbildningen. Jag har vidare erfarit att i enlighet härmed kommer det särskilda vuxenstudiestödet att höjas. Däremot är statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet f. n. inte beredd att förordna en höjning beträffande utbildningsbidraget till

doktorander med hänsyn till den höjning som gjordes av dessa bidrag den 1 juli 1982. Statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet avser att återkomma till regeringen i denna fråga.

Statsbidragen till arbetslöshetskassorna

Statsbidragen till arbetslöshetskassorna utgick t.o.m. den 30 juni i år i form av grundbidrag, progressivbidrag och förvaltningsbidrag. Grundbidraget utgick med ett fast belopp för varje utbetald dagpenning och var lika stort som KAS. Progressivbidraget och förvaltningsbidraget var på olika sätt relaterade till antalet ersättningsdagar per år och medlem, dvs. till omfattningen av arbetslösheten i en kassa. Progressivbidraget bestod av en fast och en rörlig (progressiv) del. Den fasta delen, som utgick med ett fast belopp för varje dagpenningklass, infördes fr.o.m. år 1974 i samband med att dagpenningen blev skattepliktig. Den skulle i princip täcka den preliminärskatt som kassorna betalar in. Progressivbidragets rörliga del utgick med en procentuell andel av det belopp som återstår av dagpenningen sedan den har minskats med grundbidraget och progressivbidragets fasta del. Förvaltningsbidraget utgick med en procentuell andel av ett grundbelopp om sex kr. per medlem och år enligt en stigande skala efter antalet ersättningsdagar per medlem och år.

Det fr.o.m. den 1 juli i år gällande statsbidragssystemet innebär att grundbidraget liksom tidigare anknyts till KAS. I övrigt är de väsentligaste förändringarna att förvaltningsbidraget och progressivbidragets fasta del har slopats. Progressivbidraget har således nu enbart en rörlig del, vilken i princip är uppbyggd på samma sätt som den rörliga delen i det tidigare bidraget. Tidigare räknade man med att statsbidraget till arbetslöshetskassorna täckte cirka 90 % av den utgivna ersättningen och kassornas förvaltningskostnader. Det senast beslutade statsbidraget kan beräknas täcka cirka 80 %. Den kostnadsmässiga effekten av de förändrade statsbidragsreglerna beräknades vid införandet bli att statens utgifter för arbetslöshetsförsäkring och således även kassornas inkomster skulle minska med närmare 400 milj. kr. per år.

Denna övervärling av kostnaderna på arbetslöshetskassorna är enligt min mening helt oacceptabel. Jag förordar därför att statsbidragsreglerna ändras så att de åter täcker cirka 90 % av kassornas kostnader för dagpenningen och förvaltningen.

Vid utformningen av statsbidragssystemet bör man enligt min mening sträva efter så enkla regler som möjligt. Det är därför möjligt att systemet bör utformas på ett annat sätt än vad som tidigare gällde. Det bör ankomma på regeringen att fastställa de närmare reglerna i statsbidragssystemet. Jag har för avsikt att återkomma till regeringen i denna fråga i ett senare sammanhang.

Avstängning vid självförvällad arbetslöshet

Den som uppbär arbetslöshetsersättning kan under viss tid avstängas från rätten till ersättning, nämligen om den ersättningsberättigade frivilligt lämnar sin anställning utan giltig anledning, skiljs från anställningen på grund av otillbörligt uppförande, avvisar ett erbjudet lämpligt arbete eller utan att uttryckligen avvisa ett lämpligt arbete ändå genom sitt uppträdande uppenbarligen vållar att en anställning inte kommer till stånd.

Avstängningstiden var före den 1 juli i år 7, 14 eller 28 kalenderdagar beroende på den beräknade varaktigheten av arbetet i fråga. Om det var uppenbart att den arbetslöse inte ville anta ett lämpligt arbete skulle han eller hon vara avstängd till dess att vederbörande hade utfört förvärvsarbete under 20 dagar.

Efter detta datum gäller att avstängningstiden i normalfallen förlängts från fyra till sex veckor. I de fall då avstängningstiden, enligt de från samma tidpunkt gällande nya reglerna, fördubblas skall avstängningen som längst kunna pågå i 84 kalenderdagar. Vidare har den tid under vilken den avstängde i vissa fall skall ha förvärvsarbetat för att åter få rätt till ersättning förlängts till 30 dagar.

Den förlängning av avstängningstiderna som skedde vid halvårsskiftet var enligt min mening omotiverad. De nya regler som infördes för att beräkna avstängningstiderna får anses vara en tillräcklig skärpning, som redan den kan bli kännbar för den arbetslöse. Jag förordar således en återgång till de tidigare gällande avstängningstiderna.

Kontant arbetsmarknadsstöd för ungdomar

Den lägsta åldersgränsen för att beviljas KAS är idag 16 år. Bland arbetslösa ungdomar i åldrarna 16 och 17 år utgör andelen som uppbär någon form av kontant stöd vid arbetslöshet cirka 14 %. Ungdomar i dessa åldrar, som inte kan beredas utbildning eller arbete har numera goda möjligheter att få en ungdomsplatser eller yrkesintroduktion. För ungdomsplatser har i statsbudgeten för innevarande budgetår anvisats 60 milj. kr. Ytterligare 90 milj. kr. har, mot bakgrund av den i september i år ökade arbetslösheten bland berörda ungdomar, av regeringen den 21 oktober 1982 ställts till kommunernas förfogande för ungdomsplatser. Dessa medel bör täcka medelsebehovet för ungdomsplatser under budgetåret 1982/83. Ansvaret för verksamheten med ungdomsplatser åvilar sedan den 1 juli i år skolmyndigheterna. Det är regeringens ambition att alla 17-åringar som inte kan beredas utbildning eller arbete skall kunna erbjudas en ungdomsplatser. Jag förutsätter således att skolöverstyrelsen även i fortsättningen noga följer sysselsättningsutvecklingen för ungdomar under 18 år och i god tid anmäler för regeringen om ytterligare medel krävs för att täcka behovet av ungdomsplatser.

Med hänsyn till dessa möjligheter att bereda arbetslösa ungdomar samsättningsansättning anser jag att det inte längre är motiverat att bibehålla rätten till KAS för 16 och 17-åringar. Jag förordar därför att den lägsta åldersgränsen för att beviljas KAS höjs till 18 år fr.o.m. den 1 januari 1983. De ungdomar som före detta datum beviljats KAS bör få fortsätta att uppbära stödet under återstående dagar av ersättningsperioden. Genom utökningen av antalet ungdomsplatser m. m. och den här förordade ändringen kan kostnaderna för KAS beräknas minska med ca 22 milj.kr. per år.

Kostnader och finansiering

För innevarande budgetår har 813,6 milj. kr. anvisats för bidrag till de erkända arbetslöshetskassorna. Dessa medel har beräknats enligt nu gällande statsbidragsbestämmelser och med utgångspunkt i en arbetslöshet motsvarande 4,0 ersättningsdagar per medlem och år. Den tillförsäkrade dagen har uppskattats till 225 kr. och antalet medlemmar till 3 200 000. Det alltmer försämrade läget på arbetsmarknaden har fått till följd att arbetslösheten bland arbetslöshetskassornas medlemmar har ökat högst väsentligt. AMS räknar numera med en arbetslöshet bland kassamedlemmarna motsvarande ungefär 6,2 ersättningsdagar per medlem och år. Vid en arbetslöshet av denna omfattning och med de förändringar i fråga om statsbidrag och ersättningsnivå som jag nu har föreslagit och med en genomsnittligt tillförsäkrad dagpenning på 265 kr. samt med ett oförändrat medlemsantal beräknar jag kostnaderna för bidrag till de erkända arbetslöshetskassorna för hela budgetåret 1982/83 till 4 008,8 milj. kr.

För KAS har av anslagsmedel anvisats 159,3 milj. kr. beräknat efter 5 milj. ersättningsdagar, varav 3,75 milj. dagar med det högre stödbeloppet, 80 kr. per dag. Även för arbetsmarknadsstödet har det försämrade arbetsmarknadsläget inneburit ett väsentligt ökat utnyttjande. AMS räknar med att stöd kommer att behöva betalas ut för cirka 6,5 milj. ersättningsdagar under innevarande budgetår. Med hänsyn till vad jag har förordat i fråga om rätten till KAS för ungdomar under 18 år beräknar jag för egen del antalet ersättningsdagar till 6,375 milj. Vid det antalet ersättningsdagar och med det stödbelopp som jag tidigare har föreslagit, och som skall vara detsamma för alla stödtagare oavsett ålder, beräknar jag kostnaderna för KAS till 511,5 milj. kr.

För bestridande av kostnaderna för utbildningsbidragen till deltagare i arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering har för budgetåret 1982/83 anvisats 870 milj. kr. I årets budgetproposition beräknades arbetsmarknadsutbildningen omfatta 110.000 deltagare. AMS har därefter av regeringen bemyndigats att utöka ramen för deltagare i arbetsmarknadsutbildning till totalt 125.000 deltagare. Med hänsyn tagen till detta och till de ändringar i fråga om utbildningsbidragens storlek som jag – under förutsättning av riksdagens godkännande av de av mig förordade ändring-

arna i det kontanta stödet vid arbetslöshet – senare kommer att föreslå regeringen beräkna jag kostnaderna för utbildningsbidragen för innevarande budgetår till 2 309,5 milj. kr.

Kostnaderna för Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag betalas sedan den 1 juli 1981 (prop. 1980/81:145, AU 1980/81:21, rskr 1980/81:404) till 45 % över statsbudgeten och till 55 % genom en arbetsgivaravgift, den s.k. arbetsmarknadsavgiften. Denna avgift uppgår f.n. till 0,8 % och beräknas inbringa cirka 2 425 milj. kr. per år. Med hänsyn till vad jag längre fram kommer att föreslå i fråga om storleken på arbetsmarknadsavgiften och till de starkt ökade kostnaderna för arbetslöshetsersättningarna och utbildningsbidragen till följd av det försämrade läget på arbetsmarknaden, anser jag att den nuvarande fördelningen av kostnaderna mellan anslagsmedel och arbetsgivaravgiften bör ändras. Enligt min mening bör 35 % av kostnaderna betalas över statsbudgeten och 65 % genom arbetsmarknadsavgiften. Härigenom kommer de inflytande arbetsgivaravgiftsmedlen att kunna utnyttjas till fullo. Det finns i det nu rådande arbetsmarknadsläget inte någon anledning att ha kvar en kostnadsfördelning som skapar en reserv av arbetsgivaravgiftsmedel, som inte kan utnyttjas för avsett ändamål.

De reformer som jag i det föregående förordat i fråga om ersättningsnivåer och statsbidrag till de erkända arbetslöshetskassorna innebär ökade kostnader på cirka 1 500 milj. kr. per år. Jag anser att dessa kostnader bör finansieras genom en höjning av arbetsmarknadsavgiften. En höjning av avgiften med 0,5 % kan beräknas inbringa cirka 1 515 milj. kr. per år. Jag föreslår därför att arbetsmarknadsavgiften höjs till 1,3 % fr.o.m. den 1 januari 1983. Även den ändring som jag föreslagit i fråga om fördelningen av kostnaderna mellan anslagsmedel och avgiftsmedel bör gälla fr.o.m. denna tidpunkt.

Den ökade arbetslösheten och de av mig förordade reformerna innebär att de sammanlagda kostnaderna för budgetåret 1982/83 för arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag kommer att uppgå till 6 829,8 milj. kr. Med den nuvarande fördelningen av kostnaderna mellan anslagsmedel och avgiftsmedel skulle ytterligare 1 009,1 milj. kr. behöva anvisas för att täcka statens andel av kostnaderna. Med den ändring i kostnadsfördelningen som jag föreslagit stannar behovet av ytterligare anslagsmedel vid 631,2 milj. kr.

Ikraftträdande m.m.

De ändringar i arbetslöshetsförsäkringen och KAS som jag har förordat i det föregående föranleder ändringar i 17 och 30 §§ lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring samt i 4, 18 och 27 §§ lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd. Dessutom föreslås de båda lagarna få en övergångsbestämmelse av innebörd att de nya kortare avstängningstiderna skall

tillämpas på sådana avstängningsfall som är aktuella vid ikraftträdandet. Som jag har nämnt tidigare bör de ungdomar som beviljats KAS före ikraftträdandet få fortsätta att uppbära stödet under återstående dagar av ersättningsperioden. Även detta förslag kräver en övergångsbestämmelse till lagen om kontant arbetsmarknadsstöd. Förslaget om en höjning av arbetsmarknadsavgiften föranleder ändring av 2 kap.1 § lagen (1981:691) om socialavgifter. Ett sådant förslag har utarbetats av chefen för socialdepartementet och har tidigare i dag redovisats i hans anmälan till denna proposition. Slutligen föreslås en rent redaktionell ändring i 98 § lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Förslagen bör träda i kraft den 1 januari 1983.

Hemställen

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

dels att antaga inom arbetsmarknadsdepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,
2. lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,
dels att

3. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för statsbidrag till de erkända arbetslöshetskassorna.

4. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för finansiering av arbetslöshetsersättningarna och utbildningsbidragen.

5. till *Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 631 200 000 kr.

Underbilaga 5.1

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 17, 30 och 98 §§ lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §²

Dagpenning, som berättigar till statsbidrag, utges med lägst 90 och högst 230 kronor om inte annat följer av denna lag. En erkänd arbetslöshetskassa kan härutöver, med arbetsmarknadsstyrelsens medgivande, på egen bekostnad utge dagpenning till den försäkrade. Arbetslöshetskassan beslutar om dagpenningens storlek.

Dagpenning utges med lägst 110 och högst 280 kronor om inte annat följer av denna lag. Arbetslöshetskassan beslutar om dagpenningens storlek.

30 §³

Är det sannolikt att arbete som avses i 29 § skulle ha varit högst fem dagar eller mer än fem men högst tio dagar eller mer än tio dagar, utgör avstängningstiden fem, tio respektive 30 ersättningsdagar. I avstängningstiden inräknas endast dagar för vilka karenstid skulle ha tillgodoräknats eller dagpenning skulle ha utgått, om avstängningen inte hade skett, eller dagar under vilka den försäkrade har utfört förvärvsarbete. Den totala avstängningstiden får dock inte överstiga 14, 28 respektive 84 kalenderdagar.

Är det sannolikt att arbete som avses i 29 § skulle ha varit högst fem dagar eller mer än fem men högst tio dagar eller mer än tio dagar, utgör avstängningstiden fem, tio respektive 20 ersättningsdagar. I avstängningstiden inräknas endast dagar för vilka karenstid skulle ha tillgodoräknats eller dagpenning skulle ha utgått, om avstängningen inte hade skett, eller dagar under vilka den försäkrade har utfört förvärvsarbete. Den totala avstängningstiden får dock inte överstiga 14, 28 respektive 56 kalenderdagar.

Inträffar under avstängningstiden förhållande som avses i 29 §, beräknas ny avstängningstid i enlighet med bestämmelserna i första stycket, om inte den nya avstängningstiden rymms inom den löpande avstängningstiden.

Är det uppenbart att en försäkrad ej vill antaga lämpligt arbete, såsom då den försäkrade vid upprepade tillfällen har avvisat erbjudet sådant arbete, skall den försäkrade vara avstängd till dess han eller hon utfört förvärvsarbete under 30 dagar.

Är det uppenbart att en försäkrad ej vill antaga lämpligt arbete, såsom då den försäkrade vid upprepade tillfällen har avvisat erbjudet sådant arbete, skall den försäkrade vara avstängd till dess han eller hon utfört förvärvsarbete under 20 dagar.

¹ Lagen omtryckt 1982:432.

² Senaste lydelse 1982:432.

³ Senaste lydelse 1982:432.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Avstängningstiden räknas från den dag då det förhållande som anges i 29 § inträffat.

98 §

Talan mot arbetsmarknadsstyrelsens beslut i ärende angående medlems rätt till ersättning eller medlemskap i erkänd arbetslöshetskassa enligt denna lag föres genom besvär hos *försäkringsdomstolen*, om ej annat följer av lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt.

Beslut som avses i första stycket och som ej innebär tillämpning av sistnämnda lag får av arbetsmarknadsstyrelsen underställas *försäkringsdomstolens* prövning, om det för enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning är av synnerlig vikt att saken prövas av domstolen eller annars särskilda skäl finns för sådan prövning.

Mot arbetsmarknadsstyrelsens beslut enligt denna lag i annat fall än som avses i första eller andra stycket föres talan hos regeringen genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983. De nya bestämmelserna i 30 § tillämpas även i fråga om avstängning som pågår vid ikraftträdandet.

Talan mot arbetsmarknadsstyrelsens beslut i ärende angående medlems rätt till ersättning eller medlemskap i erkänd arbetslöshetskassa enligt denna lag föres genom besvär hos *försäkringsöverdomstolen*, om ej annat följer av lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt.

Beslut som avses i första stycket och som ej innebär tillämpning av sistnämnda lag får av arbetsmarknadsstyrelsen underställas *försäkringsöverdomstolens* prövning, om det för enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning är av synnerlig vikt att saken prövas av domstolen eller annars särskilda skäl finns för sådan prövning.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd

Härigenom föreskrivs att 4, 18 och 27 §§ lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Kontant arbetsmarknadsstöd vid arbetslöshet tillkommer den som

1. har fyllt 16 år, 2. är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åtaga sig arbete för arbetsgivares räkning minst tre timmar varje arbetsdag och i genomsnitt minst 17 timmar i veckan, 3. är beredd att antaga erbjudet lämpligt arbete under tid för vilken han icke anmält hinder som kan godtagas, 4. är anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen i den ordning som arbetsmarknadsstyrelsen föreskriver, 5. icke kan erhålla lämpligt arbete.	1. har fyllt 18 år.

Företagare anses arbetslös, när hans personliga verksamhet i rörelsen har upphört annat än tillfälligt, om icke arbetsmarknadsstyrelsen av särskilda skäl föreskriver annat.

18 §²

Kontant arbetsmarknadsstöd utges med 80 kronor per dag. Till den som inte har fyllt 20 år utges dock stödet med 75 kronor per dag.

Kontant arbetsmarknadsstöd utges med 100 kronor per dag.

Till den som söker deltidsarbete eller i annat fall är arbetslös under del av vecka utgår arbetsmarknadsstöd med det antal ersättningsdagar per vecka som följer av en av regeringen fastställd omräkningstabell.

27 §³

Är det sannolikt att arbete som avses i 26 § skulle ha varit högst fem dagar eller mer än fem men högst tio dagar eller mer än tio dagar, utgör avstängningstiden fem, tio respektive 30 ersättningsdagar. I avstängningstiden inräknas endast dagar för vilka karenstid skulle ha tillgodoräknats eller kontant arbetsmarknadsstöd skulle ha utgått, om avstängningen inte hade skett, eller dagar under vilka stödtagaren har utfört förvärvsarbete. Den totala avstängningstiden får dock inte

Är det sannolikt att arbete som avses i 26 § skulle ha varit högst fem dagar eller mer än fem men högst tio dagar eller mer än tio dagar, utgör avstängningstiden fem, tio respektive 20 ersättningsdagar. I avstängningstiden inräknas endast dagar för vilka karenstid skulle ha tillgodoräknats eller kontant arbetsmarknadsstöd skulle ha utgått, om avstängningen inte hade skett, eller dagar under vilka stödtagaren har utfört förvärvsarbete. Den totala avstängningstiden får dock inte

¹ Lagen omtryckt 1982:433.

² Senaste lydelse 1982:433.

³ Senaste lydelse 1982:433.

Nuvarande lydelse

överstiga 14, 28 respektive 84 kalenderdagar.

Inträffar under avstängningstiden förhållande som avses i 26 §, beräknas ny avstängningstid i enlighet med bestämmelserna i första stycket, om inte den nya avstängningstiden ryms inom den löpande avstängningstiden.

Är det uppenbart att stödtagaren ej vill antaga lämpligt arbete, såsom då stödtagaren vid upprepade tillfällen har avvisat erbjudet sådant arbete, skall stödtagaren vara avstängd till dess han eller hon utfört förvärvsarbete under 30 dagar.

Avstängningstiden räknas från den dag då det förhållande som anges i 26 § inträffat.

Föreslagen lydelse

överstiga 14, 28 respektive 56 kalenderdagar.

Är det uppenbart att stödtagaren ej vill antaga lämpligt arbete, såsom då stödtagaren vid upprepade tillfällen har avvisat erbjudet sådant arbete, skall stödtagaren vara avstängd till dess han eller hon utfört förvärvsarbete under 20 dagar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983. De nya bestämmelserna i 27 § tillämpas även i fråga om avstängning som pågår vid ikraftträdandet. I fråga om den som före ikraftträdandet beviljats kontant arbetsmarknadsstöd gäller 4 § i sin äldre lydelse under återstoden av ersättningsperioden.

